

**UCHWAŁA NR 13
RADY DYDAKTYCZNEJ DLA KIERUNKÓW STUDIÓW
HISTORIA, HISTORIA I KULTURA ŻYDÓW**

z dnia 30 czerwca 2021 r.

**w sprawie koncepcji kształcenia na projektowanym kierunku History of Ancient
Mediterranean Civilizations**

Na podstawie § 68 ust. 2 Statutu Uniwersytetu Warszawskiego (Monitor UW z 2019 r. poz. 190) Rada Dydaktyczna dla kierunków studiów Historia, Historia i kultura Żydów postanawia, co następuje:

§ 1

Rada Dydaktyczna postanawia przyjąć koncepcję kształcenia na projektowanym kierunku History of Ancient Mediterranean Civilizations, który stanowi załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Upoważnia się Kierownika Jednostki Dydaktycznej do skierowania koncepcji kształcenia na projektowanym kierunku History of Ancient Mediterranean Civilizations do Uniwersyteckiej Rady ds. Kształcenia do dalszego procedowania.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Dydaktycznej: *P. Szlanta*

Załącznik nr 1

do uchwały nr 13 Rady Dydaktycznej dla kierunków studiów Historia,
Historia i kultura Żydów z dnia 30 czerwca 2021 r. w sprawie koncepcji kształcenia na
projektowanym kierunku History of Ancient Mediterranean Civilizations

OPIS KONCEPCJI KSZTAŁCENIA

NA KIERUNKU: *History of Ancient Mediterranean Civilizations*

PODSTAWOWE DANE O PROJEKTOWANYM KIERUNKU STUDIÓW

1. POZIOM KSZTAŁCENIA: **studia drugiego stopnia**
2. PROFIL KSZTAŁCENIA: **Ogólnoakademicki**
3. FORMA STUDIÓW: **Studia stacjonarne**
4. WNIOSKODAWCA: **Rada Dydaktyczna kierunku *Historia* oraz *Historia i Kultura Żydów***
5. PLANOWANY TERMIN URUCHOMIENIA STUDIÓW: **1.10.2022**
6. PLANOWANA MINIMALNA LICZBA STUDENTÓW NA PIERWSZYM ROKU STUDIÓW:
8
7. PLANOWANA MAKSYMALNA LICZBA STUDENTÓW NA PIERWSZYM ROKU
STUDIÓW: **25**
8. PROPONOWANA JEDNOSTKA DYDAKTYCZNA, KTÓRA MA ORGANIZOWAĆ
KSZTAŁCENIE NA PROJEKTOWANYM KIERUNKU STUDIÓW: **Wydział Historii**

KONCEPCJA KSZTAŁCENIA

1. **Koncepcja i cele kształcenia, ich związek ze strategią uczelni oraz prowadzoną w uczelni działalnością naukową w dyscyplinie lub dyscyplinach, do których planowany kierunek studiów zostanie przyporządkowany – profil ogólnoakademicki.**

Uniwersytet Warszawski dysponuje unikalną – w skali europejskiej – kadrą naukową, dzięki szerokiemu zakresowi i różnorodności uprawianych specjalizacji naukowych, których obszary badawcze obejmują niemal całą starożytność w jej najszerszym klasycznym rozumieniu: od starożytnego Sumeru, przez dzieje Egiptu i Nubii, historię starożytnego Izraela oraz Hetytów i Asyryjczyków, po historię, religię i literaturę Greków i Rzymian oraz dzieje chrześcijaństwa w późnej starożytności. O wyjątkowości środowiska badaczy starożytności na UW świadczy obecność badaczy o rzadkich w skali światowej specjalnościach – hetytologia (na Wydziale Orientalistycznym), nubologia (na Wydziale Archeologii oraz w Centrum Archeologii Śródziemnomorskiej), papirologia oraz epigrafika (na Wydziale Archeologii oraz Wydziale Historii), a także prawo rzymskie (na Wydziale Prawa i Administracji). Jeśli do tego dodać historię starożytną oraz filologię klasyczną, które stanowią przedmiot badań i nauczania odpowiednio na Wydziale Historii oraz w Instytucie Filologii Klasycznej (na Wydziale Polonistyki), można uznać, że UW dysponuje doskonałą kadrą do prowadzenia zakrojonych na szeroką skalę i obejmujących bardzo różnorodne obszary i sub-specjalności starożytności. Liczebność środowiska oraz szeroki zakres uprawianej tematyki, a zwłaszcza jakość badań naukowych, czyni z UW ośrodek badań nad starożytnością nie tylko wyróżniający się w skali Polski, lecz także porównywalny pod względem potencjału naukowego do najlepszych ośrodków akademickich Europy, a nawet świata. Z pewnością nie ustępujemy, a w niektórych obszarach przewyższamy (np. pod względem dorobku naukowego), ośrodki z partnerskich uczelni zrzeszone w ramach sojuszu 4EU+.

Aktywność badawcza pracowników Uniwersytetu Warszawskiego w zakresie szeroko pojmowanej starożytności to jedno z najlepiej widocznych w świecie efektów badań prowadzonych w obszarze humanistyki Uniwersytetu Warszawskiego. Liczne publikacje w prestiżowych czasopismach oraz najbardziej renomowanych wydawnictwach (np. Brill, Brepols, Oxford University Press, Harrassowitz, Peeters) świadczą o niezwyklej aktywności naszych pracowników oraz o najwyższej jakości prowadzonych przez nich badań naukowych. O rozpoznawalności na arenie międzynarodowej i wysokiej renomie pracujących na UW badaczy starożytności świadczy np. publikacja takich czasopism jak *Journal of Juristic Papyrology*, *Palamedes A Journal of Ancient History*, jak również fakt wydawania przez prestiżowe wydawnictwo [Peeters Serii suplementów do JJP](#).

Badacze starożytności na UW regularnie otrzymują i realizują granty badawcze. Dotyczy to m.in. historyków starożytności na Wydziale Historii, gdzie obecnie realizowanych jest 7 skupionych na tematyce starożytnej projektów finansowanych przez NCN. Tu też realizowana była polska część projektu [ERC The Cult of Saints](#), realizowanego pod kierunkiem prof. Roberta Wiśniewskiego we współpracy z Uniwersytetem w Oksfordzie.

O pozycji starożytniczego środowiska naukowego UW świadczy również chętny udział gości zagranicznych w organizowanych tu seminariach (np. [późnoantyczne seminarium prof. Ewy Wipszyckiej](#), które nie tylko w czasach pandemii przyciągało regularnie referentów z zagranicy), a ostatnio także widoczny wzrost zainteresowania podejmowaniem przez obcokrajowców pracy na UW (np. na Wydziale Historii pracuje obecnie dr Alexander Sarantis, a w nieodległej przeszłości m.in. dr Cameron Pearson, dr Polyxeni Charalampidou, dr Frances Murray, dr Marijana Vuković, a na Wydziale Archeologii dr Gertrud van Loon).

Uniwersytet Warszawski był w ostatnich latach gospodarzem wielu prestiżowych kongresów branżowych, co świadczy o renomie naszego ośrodka. Na UW odbyły się m.in. Kongres Papirologiczny (2013), Kongres Nubiologiczny (2018), International Congress on the Archaeology of the Ancient Near East (2012), Rencontre Assyriologique Internationale (2014), Konferencja European Association of Biblical Studies (2019). Świadczy to o rosnącym znaczeniu warszawskiego środowiska naukowego, co niestety jak dotąd nie znalazło odzwierciedlenia w działalności dydaktycznej.

Inicjatywa utworzenia studiów 2-go stopnia jest wynikiem wieloletnich starań badaczy – obecnie średniego pokolenia – zatrudnionych na UW w kilku jednostkach. Przedstawiciele środowiska rozproszeni na Wydziałach Historii, Archeologii, Prawa i Administracji, Orientalistycznym, w Instytucie Filologii Klasycznej na Wydziale Polonistyki oraz w Centrum Archeologii Śródziemnomorskiej od dłuższego czasu nosili się z ideą zacieśnienia współpracy w zakresie dydaktyki. Inicjatywę utworzenia proponowanego kierunku studiów wspierają władze Instytutu Filologii Klasycznej i Wydziału Polonistyki, Władze Wydziału Archeologii oraz Wydziału Prawa i Administracji. Prowadzone są również rozmowy z władzami Wydziału Orientalistycznego oraz “Artes Liberales”. Ponadto władze Wydziału Filozofii zadeklarowały gotowość świadczenia dla studentów nowego kierunku zajęć z historii filozofii starożytnej.

Koncepcja kształcenia opiera się na dwóch filarach: możliwości zaoferowania zajęć poszerzających wiedzę z szerokiego spektrum tematów związanych z prowadzonymi przez kadrę badaniami naukowymi oraz wysoko specjalistycznych kompetencji badawczych, o unikalnym w skali Europy charakterze. Planowane studia umożliwią studentom zapoznanie się z różnymi sub-specjalizacjami starożytności (np. z zakresu historii Grecji klasycznej i hellenistycznej, Rzymu republikańskiego i cesarskiego, Bliskiego Wschodu i Egiptu) i dyscyplinami naukowymi istotnymi dla badań nad starożytnymi społecznościami (literaturoznawstwem, historią, religioznawstwem, historią prawa, historią filozofii starożytnej), a także pomogą rozwinąć i doszlifować warsztat badawczy. Ten ostatni aspekt możliwy będzie dzięki włączeniu do oferty studiów lektoratów z łaciny i greki (a w miarę możliwości również innych języków, znajdujących się obecnie w ofercie UW, jak np. akadyjski, aramejski, koptyjski czy hebrajski) oraz zajęć warsztatowych z nauk pomocniczych historii starożytnej m.in. z zakresu epigrafiki, numizmatyki, papirologii, historiografii antycznej oraz krytyki tekstu i edytorstwa antycznych źródeł.

Oba te obszary będą zatem z jednej strony pokrywać szeroką tematykę dotyczącą starożytności, pozwalając – z drugiej strony – na podnoszenie specjalistycznych kompetencji dopasowanych do zainteresowań studentów. W pierwszym obszarze zaoferujemy studentom podstawowy obowiązkowy kanon wiedzy (np. z historii Grecji i Rzymu, literatury i filozofii antycznej), z możliwością indywidualnego rozbudowywania *curriculum* poprzez dodawanie modułów zajęć dotyczących np. historii Kościoła i literatury wczesno-chrześcijańskiej, lub starożytnego Bliskiego Wschodu, czy prawa starożytnego. W ofercie zajęć specjalistycznych znajdują się zajęcia kształtujące kompetencje badawcze, takie jak zajęcia językowe (typu lektorat), translatorskie, z zakresu epigrafiki, papirologii, numizmatyki, lektury tekstów klinowych, lub specjalistycznych zajęć z zakresu krytyki źródeł lub edytorstwa tekstów starożytnych. Osobnym komponentem studiów będą zajęcia kształtujące umiejętności z zakresu humanistyki cyfrowej oraz Academic writing. Będziemy starali się umieszczać w ofercie studiów zajęcia rozwijające kompetencje w zakresie posługiwania się różnymi narzędziami cyfrowymi do obróbki tekstu, w tym edycji oraz do opracowywania danych, wykorzystywanych w pracy historyka, papirologa, epigrafika i numizmatyka. Ostatnio bardzo prężnie rozwija się też sigillografia/ sfragistyka cyfrowa (zob. <https://sigidoc.hypotheses.org/about>).

Na wstępnym etapie projektowania przyszłego programu studiów można jego przyszły kształt przedstawić następująco:

1. Grupa obowiązkowych zajęć ogólnostarożytniczych, realizowanych w formie wykładów i konwersatoriów. Znalazłyby się tam np. przedmioty z historii Grecji i Rzymu, Literatury klasycznej oraz Filozofii antycznej. Istnieje możliwość, by część zajęć oferować w trybie hybrydowym: częściowo zdalnym, a częściowo stacjonarnym (dotyczy to zwłaszcza wykładów).¹

2. Grupa fakultatywnych zajęć dotyczących poszczególnych sub-specjalności świata starożytnego, realizowanych w formie wykładów i konwersatoriów oferowanych w ramach puli zajęć do wyboru. Aby zwiększyć ich liczbę, a jednocześnie umożliwić dostęp do nich każdemu rocznikowi, byłyby to zajęcia prowadzone w cyklu dwuletnim (a nie co roku). W tej grupie zajęć planowane są przedmioty z zakresu historii, kultury i religii starożytnego Bliskiego Wschodu, historii starożytnego Izraela i Żydów w starożytności, historii antycznego Kościoła, Prawa Rzymskiego, archeologii śródziemnomorskiej.

3. Grupa zajęć poszerzających kompetencje badawcze, z których studenci realizowaliby określone w programie minimum punktów ECTS, dobierając przedmioty zgodnie ze swoimi zainteresowaniami. Zajęcia te byłyby realizowane w formie lektoratów, translatorów, ćwiczeń oraz grup projektowych. W tej grupie znalazłyby się m.in. lektoraty i translatoria z łaciny i greki (jeden z tych języków byłby obowiązkowy dla każdego studenta), oraz zajęcia z nauk pomocniczych starożytności, jak epigrafika, papirologia i numizmatyka (te ostatnie mogłyby się odbywać w formie modułów, w których zajęciom typu ćwiczeniowego towarzyszyłaby grupa projektowa, w ramach której studenci zespołowo realizowaliby zadania wymagające wykorzystania zdobytych umiejętności (np. poprzez przygotowanie przekładu tekstu, lub jego edycji).

4. Grupa zajęć z zakresu narzędzi cyfrowych oraz Academic writing stanowiących obowiązkowy komponent programu studiów.

5. Co do zasady, seminaria oferowane w programie miałyby charakter integracyjny dla studentów obu roczników, realizujących różne zajęcia, np. skoncentrowane na literaturze, historii religii, lub historii politycznej. Seminarium prowadzone byłyby rotacyjnie przez różnych badaczy oraz w trybie łączonym przez więcej niż jednego prowadzącego, aby poszerzyć grupę pracowników naukowych włączonych w proponowany kierunek studiów.

6. Praca magisterska powstawałaby pod opieką indywidualnego promotora i nie byłaby związana z konkretnym seminarium. Promotor, wybierany na początku drugiego roku pełniłby również rolę tutora, doradzając studentom w sprawach wyboru konkretnych zajęć z oferty studiów.

7. Udział w zajęciach terenowych, w trybie objazdu lub udziału w wykopaliskach stanowiłyby fakultatywną pulę punktów ECTS (nie planujemy wpisywać tych zajęć do programu studiów jako obowiązkowego przedmiotu, gdyż jego realizacja wymaga znacznych kosztów, które nie zawsze mogą znajdować się w dyspozycji Wydziału. Należy jednak pamiętać, że dysponując funduszami, np. z czesnego lub grantu dydaktycznego, UW może zaoferować objazd, do któregoś z krajów śródziemnomorskich lub udział w wykopaliskach, co z pewnością podniosłoby atrakcyjność planowanych studiów).

¹ Dyskusji wymaga czy do grupy zajęć obowiązkowych należy dodać przedmiot dotyczący recepcji Antyku w późniejszych epokach. Zagadnienie to – zwłaszcza dotyczące dziedzictwa starożytności w świecie XXI wieku – jest obecnie centralne w debacie o miejscu *Classics* w kulturze europejskiej, m.in. w kontekście kolonialnego widzenia świata oraz procesów globalizacji.

Większość zajęć oferowanych w ramach proponowanych studiów (zwłaszcza z grupy 1, 2, 4) mogłaby mieć status zajęć OGUN, co korzystnie wpłynęłoby na integrację studentów ze studentami innych kierunków oraz studentów programu Erasmus i zapewniłoby Wydziałowi zarówno większą widoczność, jak „opłacalność” nowej oferty dydaktycznej. Zajęcia z grupy 3, wymagające od uczestników wstępnych kompetencji językowych, byłyby otwarte również dla studentów 1-go stopnia filologii klasycznej, archeologii i historii, dla których udział w zajęciach anglojęzycznych nie stanowiłby trudności, dzięki czemu *de facto* zajęcia oferowane dla nowego kierunku studiów stanowiłyby jednocześnie ofertę skierowaną do studentów kilku wybranych kierunków prowadzonych obecnie na UW.

Proponowany podział procentowy efektów uczenia się z podziałem na dyscypliny naukowe:

- historia: 60 %
- literaturoznawstwo: 30 %
- nauki o kulturze i religii: 10 %

Do dyscypliny historia zaliczyć można wszystkie zajęcia oferowane przez pracowników wydziału historii oraz archeologii; do dyscypliny literaturoznawstwo zaliczyć można zajęcia prowadzone przez pracowników Instytutu Filologii Klasycznej, a do dyscypliny Nauki o kulturze i religii przypisani są pracownicy Wydziału Orientalistycznego.

Zajęcia z zakresu filozofii, historii prawa oraz archeologii będą oferowane fakultatywnie oraz w mniejszym wymiarze stąd pominięcie ich w wykazie wiodących dyscyplin naukowych.

Kształcenie na kierunku *History of Ancient Mediterranean Civilizations* realizować będzie następujące punkty zawarte w Misji UW:

- będzie oferować “wiedzę o uniwersalnym znaczeniu z zachowaniem szacunku dla tożsamości historycznokulturowej regionów i państw”;
- będzie “wspomagać dialog między integrującymi się społeczeństwami Europy Zachodniej a jej wschodnimi sąsiadami” poprzez wskazanie wspólnych oraz odmiennych korzeni współczesnej cywilizacji;
- będzie wspierać rolę UW jako centrum intelektualnego zwróconego m.in. do swego najbliższego otoczenia w Europie Środkowej i Wschodniej.

Stworzenie kierunku *History of Ancient Mediterranean Civilizations* będzie też sposobem realizacji zapisów Strategii UW w zakresie:

- stworzenia wszechstronnej oferty edukacyjnej wyrażającej się dużą liczbą dobrze dobranych kierunków studiów i prowadzonych badań naukowych, odpowiadająca potrzebom rynku pracy, innowacyjnej gospodarki i społeczeństwa obywatelskiego;
- organizacji badań naukowych i procesu nauczania zapewniającej dużą mobilność studentów i kadry naukowej oraz obecność zagranicznych studentów i wykładowców;
- aktywnej współpracy międzynarodowej w sferze badań naukowych i dydaktyki;
- rozszerzenia oferty kształcenia dla studentów zagranicznych, w tym dla kandydatów z krajów sąsiednich i Polonii.

Sylwetka absolwenta – opis kompetencji i uprawnień zawodowych uzyskiwanych po ukończeniu studiów na planowanym kierunku studiów.

Absolwenci kierunku *History of Ancient Mediterranean Civilizations* zyskają wiedzę, kompetencje i umiejętności, które niegdyś określano mianem ogólnego wykształcenia klasycznego. Będzie to z jednej strony rozwój studentów w zakresie śródziemnomorskiego dziedzictwa kulturowego poszerzonego o dziedzictwo starożytnego Bliskiego Wschodu i Egiptu, jako obszarów, które miały znaczący wpływ na kształt obecnej kultury europejskiej.

Absolwenci kierunku *History of Ancient Mediterranean Civilizations* będą mogli wykorzystać zdobytą na studiach wiedzę oraz umiejętności w wielu branżach i obszarach aktywności społecznej i zawodowej, m.in. poprzez pracę:

- w sektorze badań naukowych;
- w obszarze szeroko pojętej edukacji, poprzez nauczanie w szkole oraz w innych placówkach edukacyjnych, a także prowadzenie zajęć związane z edukacją nieformalną;
- związaną z ochroną dziedzictwa kulturowego, w tym muzealnictwie;

a także:

- sektorze NGO, zwłaszcza związanym z dziedzictwem kulturowym oraz różnorodnością kulturową;
- w administracji publicznej, zarówno tej na szczeblach centralnym i życiu politycznym, jak i w administracji samorządowej;
- związaną z działalnością analityczną;
- w wydawnictwach i zawodach związanych z opracowywaniem i pracą z tekstami;
- w mediach oraz firmach związanych z public relations;
- dyplomacji i instytucjach międzynarodowych.

Proponowane limity przyjęć (10-25) wynikają z pragmatycznych przesłanek, zgodnie z którymi nie należy uruchamiać kierunku studiów dla zbyt wąskiej grupy studentów, gdyż przy zbyt niskiej liczbie studentów koszty związane z obsługą studiów nie będą równoważone zyskami z ich uruchomienia. Liczba 10 wydaje się uzasadnionym progiem dla studiów magisterskich. Górny limit przyjęć wiąże się z silnym komponentem zajęć warsztatowych w toku studiów, który wymaga prowadzenia zajęć w niewielkich grupach, co oznacza konieczność ograniczenia liczby studentów.

Jako wstępna propozycja rozważana jest rekrutacja kandydatów poprzez ocenę listu motywacyjnego oraz rozmowę z kandydatami na jego temat. Zależy nam na rekrutacji studentów zdolnych do prowadzenia samodzielnych studiów, a w efekcie i projektów badawczych, zatem rekrutacja winna być w tym zakresie selektywna. Biorąc jednak pod uwagę różnorodne przygotowanie w ramach studiów I-go stopnia (np. w zakresie znajomości języków starożytnych) konieczne będzie zbudowanie oferty programowej dającym możliwość rozwoju wszystkim studentom, bez względu na wcześniejszą edukację i zdobyte kompetencje. Temu służyć będzie zindywidualizowany tryb studiów, pozwalający na dopasowanie zajęć nie tylko pod względem tematyki, ale również poziomu ich szczegółowości.

2. Uzasadnienie utworzenia nowego kierunku studiów odnoszące się do dotychczasowej oferty studiów Uniwersytetu Warszawskiego oraz doświadczeń innych uczelni krajowych i zagranicznych.

Anglojęzyczne studia 2-go stopnia pod nazwą *History of Ancient Mediterranean Civilizations* stanowić mogą naturalny „twar eksportowy” Uniwersytetu Warszawskiego. Obecny potencjał naukowy i dydaktyczny UW, przekraczający 30 pracowników naukowych (z których niemal połowa pracuje na Wydziale Historii) tworzy wystarczającą „masę krytyczną” dla zbudowania oferty zajęć anglojęzycznych. Planowane studia to w zasadzie wybór „the best of...” zajęć znajdujących się obecnie w ofercie Uniwersytetu Warszawskiego, które – jedynie w części – wymagają zmiany języka wykładowego na angielski.

Planowane studia 2-go stopnia pod nazwą *History of Ancient Mediterranean Civilizations* mają stanowić odpowiednik studiów oferowanych np. na [Uniwersytecie w Lejdzie](#)² oraz na uniwersytetach z sieci 4EU+: [Heidelbergu](#) oraz [Pradze](#). Studia na [Uniwersytecie w Mediolanie](#) prowadzone są jedynie w języku włoskim, a [Uniwersytet w Kopenhadze](#) oferuje bardziej monograficzny kurs pod nazwą: *Religious Roots of Europe* (ukierunkowanie religijne wynika z specyfiki ośrodka, w którym Wydział Teologii ma silną pozycję). Na tym tle planowana oferta UW w zakresie studiów starożytnych będzie nie tylko szersza, lecz także bardziej zróżnicowana. Warto też zaznaczyć, że w Polsce żadna uczelnia nie oferuje analogicznego kierunku, co pozwala przypuszczać, że absolwenci studiów 1-go stopnia kierunków związanych z badaniem nad starożytnością (filologii klasycznej, archeologii, historii) z różnych polskich ośrodków akademickich mogą być zainteresowani kontynuowaniem studiów na UW (o wyższej jakości naukowej i bardziej prestiżowych niż te prowadzone w lokalnych ośrodkach, a tańszych niż te oferowane przez uczelnie zagraniczne).

Obecnie w ofercie starożytnej UW znajdują się jedynie zajęcia rozproszone po kilku wydziałach, które nie tworzą spójnego programu obejmującego całą klasyczną starożytność. W rezultacie absolwenci poszczególnych kierunków, nawet jeśli uczestniczą w zajęciach oferowanych na różnych wydziałach, otrzymują wiedzę i kompetencje wycinkowe, nie pokrywające całego spektrum zagadnień dotyczących starożytności. Ten brak koordynacji przyczynia się również do marnowania zasobów UW, czego przykładem może być organizowanie zajęć profesorów wizytujących, na które nie przychodzą studenci z innych wydziałów, nie nawykli do uczęszczania na zajęcia poza macierzystą jednostką. Utworzenie wspólnego przedsięwzięcia dydaktycznego przyczyni się do zintegrowania, zsynchronizowania i skoordynowania oferty dydaktycznej, co wpłynie na podniesienie jakości oferowanych zajęć. Pozwoli to również na czerpanie przez studentów z zasobów różnych jednostek, które obecnie w niewystarczającym stopniu współpracują dydaktycznie.

Wychodząc z założenia, że Uniwersytet Warszawski jest zainteresowany umiędzynarodowieniem oraz poszerzeniem oferty studiów anglojęzycznych, a dzięki temu przyciągnięciem na studia obcokrajowców, kierunek zbudowany wokół tematyki szeroko pojmowanej historii starożytnej – flagowego obszaru badań humanistycznych na UW – jest dobrym punktem wyjścia do promocji uczelni oraz wyrobienia marki w tym obszarze na arenie międzynarodowej. Ze swej natury wiele obszarów humanistyki związanych jest blisko z językiem narodowym i próby przekładania akademickiej oferty dydaktycznej z tego zakresu na język angielski mogą napotykać na trudności. W przypadku historii starożytnej rola narodowego języka jako niezbędnego narzędzia komunikacji jest stosunkowo niewielka, a „przełożenie” zajęć na język angielski dla większości badaczy starożytności na UW nie stanowiłoby problemu; wręcz przeciwnie pomogłoby włączyć dydaktykę w naturalną wśród starożytników formę komunikacji naukowej, która odbywa się obecnie głównie po angielsku. **Można zatem potraktować stworzenia anglojęzycznych studiów magisterskich *History of Ancient Mediterranean Civilizations* jako projekt pilotażowy dla przyszłych działań w zakresie tworzenia oferty zajęć anglojęzycznych w zakresie np. historii Polski lub historii Europy Środkowej.** Zdobyte doświadczenia w tworzeniu tego programu, a zwłaszcza w działaniach marketingowych służących przyciągnięciu studentów, mogą okazać się niezwykle cenne w przyszłości przy tworzeniu kolejnych projektów dydaktycznych.

Dodatkowym argumentem na rzecz utworzenia takich studiów jest zainteresowanie współpracą ze strony partnerskich ośrodków w ramach sojuszu 4EU+. Zainteresowanie współpracą naukową, która może przynieść również wymianę studentów, np. w ramach

² Uniwersytet w Lejdzie pobiera od studentów na tych studiach czesne w wysokości: 1 084 Euro / rok dla obywateli UE oraz 17 716 Euro / rok dla obywateli spoza UE.

grantów 4EU+ lub Erasmus Plus, zgłosili koledzy i koleżanki z Heidelbergu, Kopenhagi i Mediolanu (*kopie listów w załączeniu*).

Analogiczny kierunek angielskojęzycznych studiów 2-go stopnia został niedawno uruchomiony przez [Uniwersytet w Pawii](#), zaliczany do grona włoskich uczelni badawczych. Koszt tych studiów (4 500 Euro / rok) oraz koszty życia i utrzymania we Włoszech, a także węższa oferta zajęć proponowana przez tamtejszy uniwersytet wskazują, że UW może z powodzeniem rywalizować z tamtejszym ośrodkiem.

3. Uzasadnienie utworzenia nowego kierunku studiów odnoszące się do potrzeb otoczenia społeczno-gospodarczego i studentów udokumentowane wynikami badań lub efektami przeprowadzonego rozeznania.

Kształcenie z zakresu szeroko pojętego świata klasycznego przez wiele stuleci stanowiło jeden z filarów edukacji akademickiej na wielu europejskich uczelniach. Nadal w wielu miejscach, najbardziej prestiżowe programy akademickie oparte są na klasycznych studiach starożytnych (Classics). Za powołaniem nowego kierunku pod nazwą *History of Ancient Mediterranean Civilizations* przemawiają trzy zasadnicze argumenty z trzech różnych obszarów.

Po pierwsze, stworzenie tego kierunku włączy Uniwersytet Warszawski do prestiżowego grona uczelni oferujących podobne studia. W ten sposób UW może poszerzyć ofertę dydaktyczną w zakresie humanistyki, która – z racji swej wysokiej jakości – może stać się wehikułem wpływającym na wzrost umiędzynarodowienia UW również w innych dyscyplinach i obszarach humanistyki. Argument ten opiera się na przekonaniu, że nowy kierunek może być atrakcyjny dla obcokrajowców. Porównanie oferty dydaktycznej uczelni partnerskich z sojuszu 4EU+ pokazuje, że UW jest w stanie zaoferować wiedzę i kompetencje, których studenci nie mogą zdobyć na innych uczelniach, np. epigrafika grecka, hetytologia, nubiologia i historia Sudanu.

Po drugie, stworzenie studiów łączących w jednym programie rozproszone obecnie na kilku wydziałach zajęcia oraz integrujące pracujących tam badaczy, może mieć – poprzez zjawisko synergii – pozytywny wpływ na dalszy rozwój badań i dydaktyki w tym obszarze. Obecnie utrudnione są bowiem poziome relacje pomiędzy poszczególnymi środowiskami. Utworzenie nowego, wspólnego kierunku studiów będzie sprzyjało bliższej współpracy, co z kolei będzie miało pozytywny wpływ na całe środowisko. Argument ten związany jest z analizą obecnego potencjału UW i perspektyw na jego wzmocnienie.

Po trzecie, nie ma w Polsce studiów o podobnym profilu. Utworzenie proponowanego kierunku da zatem Uniwersytetowi Warszawskiemu szansę na pozyskanie nowych kandydatów, którzy zajmują się tematyką starożytną w innych krajowych ośrodkach akademickich. Studiujący filologię klasyczną lub historię starożytną studenci na większości polskich uczelni nie mają możliwości kontaktu z nauką na najwyższym międzynarodowym poziomie, a jeśli dzięki swej pasji są w stanie trafić na studia o wysokim poziomie, szukają ich poza granicami Polski. Argument ten prowadzi do wniosku, że studia *History of Ancient Mediterranean Civilizations* mogą przyciągnąć na Uniwersytet Warszawski nową grupę studentów, którzy obecnie studiują w innych ośrodkach akademickich w Polsce.

Utworzenie studiów na kierunku *History of Ancient Mediterranean Civilizations* będzie realizacją postulatu poszerzenia oferty dydaktycznej UW w oparciu o najsilniejsze obszary badawcze reprezentowane na naszej uczelni. Fakt ten będzie miał wpływ na proces rekrutacji kandydatów, gdyż wysoko prestiż UW w zakresie badań na starożytnością oraz rozpoznawalność UW w tym zakresie, mają szansę stać się kołem zamachowym dla rekrutacji najlepszych kandydatów zainteresowanych tą tematyką z naszej części Europy. Strategia marketingowa do potencjalnych kandydatów skierowana będzie głównie do

studentów uczelni z państw Bałtycki, Białorusi, Ukrainy, krajów Kaukazu oraz Czech, Słowacji, Węgier, Rumunii, Bułgarii, krajów byłej Jugosławii. To z tych krajów, poza kandydatami z Polski, sądzimy że będzie pochodziła większość naszych kandydatów. Dla polskich kandydatów, absolwentów różnych kierunków humanistycznych sądzimy, że atrakcyjne może być studiowanie z badaczami o światowej rozpoznawalności, na kierunku oferującym szeroką pulę tematów zajęć, a także otwierającym możliwość samodzielnej pracy badawczej, w tym realizowanym po części na uczelniach partnerskich w ramach 4EU+.

Przygotowanie wniosku poprzedziły konsultacje z przedstawicielami interesariuszy zewnętrznych, którzy – reprezentując rozmaite obszary działalności – stanowią reprezentatywną grupę potencjalnych pracodawców. W ramach tych konsultacji wszyscy rozmówcy wyrażali pozytywne oceny dla przedstawionego projektu. Grzegorz Osiecki, z „Dziennika. Gazety Prawnej”, zwrócił uwagę na znaczenie klasycznej edukacji w pracy dziennikarskiej oraz wielkiej wartości kompetencji analitycznych i krytyki źródeł w pracy dziennikarskiej, które stawia wyżej niż zawodowe wykształcenie dziennikarskie. Anna Rudzińska z firmy head-hunterskiej podkreśliła fakt poszukiwania przez pracodawców kompetencji analitycznych oraz gotowości stosowania nowych technologii (i to nie w rozumieniu obsługi komputera osobistego, lecz w sensie gotowości do stosowania narzędzi typu machine-learning). Justyna Duriasz, reprezentująca sektor NGO ubolewała nad deficytem kompetencji pracy zespołowej oraz umiejętności prezentacji materiału i wyrażania myśli w piśmie u wielu kandydatów do pracy w tym sektorze.

Powyższe uwagi pozwalają na odpowiednie sprofilowanie przyszłego programu studiów tak, by oferował studentom kompetencje przydatne nie tylko w prowadzeniu badań naukowych, lecz także na rynku pracy. Jeśli dodać to tego informację o prężnie rozwijających się badaniach nad starożytnością w wielu miejscach (uczelnie, instytuty badawcze, np. Max Plank, muzea) okaże się, że dobrze wykształcony specjalista od starożytności może być poszukiwanym pracownikiem zarówno jako członek grup badawczych, jak i w wielu innych miejscach.

4. Informacja o infrastrukturze i potencjale kadrowym zapewniającym prawidłową realizację koncepcji i celów kształcenia.

Uniwersytet Warszawski dzięki wieloletniej tradycji badań nad starożytnością dysponuje dobrą bazą biblioteczną, która – jeśli wziąć pod uwagę zasoby Biblioteki Instytutu Filologii Klasycznej, Biblioteki Prawa Rzymskiego, Antycznego i Papirologii, a także bibliotek Orientalistyki, Wydziału Historii i Artes Liberales oraz BUW – jest w stanie zaoferować solidną bazę do prowadzenia dydaktyki i badań we wszystkich niemal obszarach badań nad starożytnością.

Podstawę infrastrukturalną dla tego kierunku studiów zapewni Wydział Historii, który dysponuje odpowiednią liczbą sal dydaktycznych dla prowadzenia dodatkowych zajęć. W ich liczbie jest też specjalistyczna pracownia komputerowa. W trakcie realizacji jest projekt uruchomienia na Wydziale Historii – we współpracy z CKC – otwartej dla studentów przestrzeni do realizacji projektów cyfrowych, wyposażony w komputery, skanery i podstawowe oprogramowanie do obróbki danych.

Dzięki dotychczasowym aktywnościom naukowym naszych pracowników, UW ma również zawarte porozumienia o współpracy naukowej z wieloma prestiżowymi ośrodkami akademickimi w Europie i poza nią. Sieć międzynarodowej współpracy pozwoli nie tylko na intensywniejszą wymianę studentów np. w ramach programów Erasmus, lecz także na włączanie studentów w projekty badawcze realizowane we współpracy międzynarodowej przez pracowników UW.

W gronie pracowników UW, których badania i dydaktyka mogą wzbogacić ofertę zajęć na kierunku *History of Ancient Mediterranean Civilizations* można wymienić:

Z Wydziału Historii:

- 1) dr hab. Paweł Janiszewski, prof. ucz. – historiografia pogaństwa epoki cesarstwa, historia polityczna cesarstwa rzymskiego
- 2) prof. dr hab. Ryszard Kulesza – historia Grecji epoki klasycznej, dziej Sparty, recepcja antyku
- 3) dr hab. Łukasz Niesiołowski-Spano' – historia i religia starożytnej Palestyny, dzieje starożytnego Izraela;
- 4) dr Paweł Nowakowski – epigrafika grecka epoki cesarstwa;
- 5) dr hab. Jacek Rzepka, prof. ucz. – historia i zagadnienia polityczne Grecji epoki hellenistycznej;
- 6) dr Alexander Sarantis – historia Bizancjum, historia wojskowości późnej starożytności;
- 7) dr hab. Krystyna Stebnicka – druga sofistyka, dzieje Żydów w epoce cesarstwa, kultura intelektualna późnej starożytności;
- 8) dr hab. Marek Stępień – historia starożytnego Sumeru; teksty akadyjskie;
- 9) dr hab. Marek Węcowski, prof. ucz. – historia Grecji epoki archaicznej i klasycznej; epika grecka; zagadnienia polityczne w Grecji epoki klasycznej;
- 10) dr hab. Robert Wiśniewski, prof. ucz. – historia Kościoła w starożytności, kult świętych;
- 11) dr hab. Aleksander Wolicki – starożytna Sparta, kobiety w świecie greckim; epigrafika grecka epoki archaicznej i klasycznej;
- 12) dr hab. Marzena Zawawska – klasyczne hebrajskie teksty religijne
- 13) prof. dr hab. Adam Ziółkowski – historia Rzymu archaicznego i republikańskiego;

Z Instytutu Filologii Klasycznej:

- 14) dr hab. Jan Kozłowski (zainteresowania badawcze: grecka literatura wczesnochrześcijańska, poezja archaiczna (Homer), poezja łacińska (Katullus);
- 15) dr hab. Jan Kwapisz - zainteresowania: poezja grecka i łacińska, zwłaszcza poezja hellenistyczna;
- 16) dr Katarzyna Pietruczuk - dramat starożytny, starożytne biblioteki, początki filologii w Grecji i Rzymie;
- 17) dr Magdalena Popiołek - dydaktyka greki i łaciny, romans starożytny;
- 18) dr Maciej Staniszewski - dydaktyka języków i literatur klasycznych, neoplatonicy, Pindar, Gelliusz;
- 19) prof. dr hab. Mikołaj Szymański - neolatynistyka, starożytna literatura filozoficzna (Lukrecjusz i stoicy), komedia grecka (Arystofanes);

Z Zakładu Wschodu Starożytnego Wydziału Orientalistycznego:

- 20) dr hab. Olga Drewnowska-Rymarz – asyriologia, religie starożytnego Wschodu; sumeryjski, akadyjski;
- 21) dr Adam Kryszewski – hetytologia; język asyryjski
- 22) dr hab. Małgorzata Sandowicz – historia Bliskiego Wschodu w I tys. p.n.e.; j. Asyryjski
- 23) prof. dr hab. Piotr Taracha – hetytologia; historia, religia i archeologia starożytnego Bliskiego Wschodu

Z Katedry Egiptologii Wydziału Orientalistycznego:

24) dr hab. Kamil Omar Kuraszkiewicz – egiptologia;

Z Katedry Historii Rzymskiego i Antycznego

25) Dr hab. Jakub Urbanik, prof. ucz. – prawo rzymskie;

26) Dr Maria Nowak – prawo rzymskie;

Z Katedry Epigrafiki i Papirologii Wydziału Archeologii:

27) prof. dr hab. Tomasz Derda – papirologia;

28) prof. dr hab. Adam Łajtar – epigrafika grecka i nubijska;

29) prof. dr hab. Adam Łukaszewicz – epigrafika grecka Historia i kultura Egiptu epoki rzymskiej;

30) dr Joanna Wegner – papirologia;

31) dr Grzegorz Ochała – nubologia;

Z Katedry Numizmatyki i Muzealnictwa

32) prof. Aleksander Bursche – numizmatyka rzymska;

33) dr Piotr Jaworski – numizmatyka grecka i rzymska;

Ponadto można liczyć na zaangażowanie w zajęcia oferowane w ramach *HAMC* pracowników z **Centrum Archeologii Śródziemnomorskiej UW**.

Dzięki formalnemu porozumieniu między Wydziałem Historii i Centrum Kompetencji Cyfrowych oraz powołaniu na Wydziale Historii Interdyscyplinarnego Zespołu Humanistyki Cyfrowej, będzie możliwe zaoferowanie studentom zajęć z zakresu humanistyki cyfrowej, w tym narzędzi cyfrowej obróbki tekstu, czy analitycznej obróbki danych (np. epigraficznych). Wiele narzędzi cyfrowych stosowanych jest np. w numizmatyce, sigillografii; kompetencje takie będą oferowane w ramach oferty proponowanych studiów.

Doświadczenia zdobyte przez pracowników Wydziału Historii podczas organizacji wyjazdów badawczych do krajów basenu Morza Śródziemnego (Turcja, Włochy, Grecja, Tunezja), w połączeniu z doświadczeniem terenowym archeologów, stanowią rękojmię, że – o ile pojawi się stosowna możliwość finansowa – Uniwersytet Warszawski będzie mógł zaoferować studentom wysokiej jakości objazdy naukowe do krajów, o których starożytnej przeszłości będą się uczyli, by naocznie poznać lokalne zabytki, co znacznie może podnieść atrakcyjność studiów.